

župnik in prvomestnik podružnice sv. Cirila in Metoda v Pamečah, je poslal 15 gld., nabranih na prav posnemanja vreden način. Dne 13. junija t. l. o godu gosp. Antona Šlandra v Starem trgu zbranih 15 gospodov Šmartinske dekanije pri Slovenjem Gradci je namreč na besedo preč. g. dekana dr. Šuca zložilo napominani dar naši družbi ter podalo s tem činom lep vzgled po slovenski domovini. Po g. J. Horaku smo prejeli 10 fl. kot dar dovoljen pri občnem zboru Ljubljanske meščanske vojašnice dne 12. junija t. l. »Priatelji iz Opatije« so zložili in nam doposlali svoj drugi dar 5 gld. 70 kr. Požrtvovalna domorodkinja, g. Franja Špilar v St. Petru na Notranjskem nam je naklonila 5 gld., stotnik Zupančič v Toplicah 5 gld. in g. Fran Marešič, župnik na Lipoglavu, nam je namenil 2 gld. kot preostanek ob neki naročnini. V zadnji zahvali omenjeni pokrovitelj g. Ivan Gerdol, poleg dveh isterskih župnikov darovateljev po neljubi pomoti nazvan »župnik«, je posestnik v Škorlji pri Trstu. Iskrena hvala požrtvovalnim domorodcem in domorodkinjam, ki z lepimi darovi podpirajo namene naše družbe in se tako pripravljajo za bližajoči se praznik sv. Cirila in Metoda.

Odbor.

Gospodarske stvari.

Rudeča mušnica.

Spisal A. Kosi. *)

Izvestno ga ni med vami nobenega, ki bi videl ne bil že v gozdu lepo rudeče, belopikaste gobe. Morda si je mislil tudi tako, kakor sem si mislil jaz, ko sem jo videl: O zakaj vendar ni tako okusen, kakor je videti prijazen ta »možiček« z rudečo kapico ali pravilnejše z rudečim klobučkom! Ali ni mu upati, malopriden in ničvreden je ves, kolikor ga je.

Mušnica — tako se mu pravi — tudi mušja ali muhja goba je po naših gozdih sploh zelo navadna goba. Raste od meseca avgusta do oktobra ali sama, ali pa tudi v družbi z drugimi gobami; najbolj jej ugaja peščena zemlja. Mušnica ima vse one dele, katere ima vsaka popolno razvita goba. Recimo: mrežast micelij ali podgobje v zemlji, kocen ali bet s klobukom nad zemljo. Kadar pririje mlada mušnica iz zemlje, zavita je še v neko belo kožico. Ta kožica se pozneje pretrga in njeni ostanki ostanejo nekoliko na spodnjem koncu kocena, nekaj jih je pa kot pike ali bradovice na površju rudečega klobuka; včasih tudi kot majhen obroček na kocenu ali betu.

Klobuk mušnice je iz početka okroglast, pri popolno razvitih gobah precej širok. Škrlatno rudeče površje je posuto z belimi bradovicami, ki so, kar sem že omenil, ostanki kože, v katero je zavita mlada mušnica. Ako obrnemo klobuček ter si ogledamo njegovo spodnjo stran, najdemo, da plodna plast ni sestavljena iz cevek, kakor pri globanji, ampak iz samih tenkih, belih listkov ali platnic. Zategadelj prištevamo mušnico, kakor tudi vse druge gobe z jednako urejeno plodno plastjo, rodu platničaric ali listkarič. Znano vam je, da je pri gobah cevčicah ali pri gobanih trös v cevkah, iz katerih je sestavljena plodna plast. A kje je pri platničaricah? — Pri teh glivah visi trös prosto na listkih ali pa je med

njimi skrit. Kocen, na katerem tiči klobuk, je precej visok, poln, včasih tudi votel. Nekoliko više od kocenove sredine vidi se majhen bel, včasih tudi rumenkast obroček. Spodnja stran kocenova, ki je precej debela, pa je obrobljena z neko luskinasto kožo.

Mušnico prištevamo najbolj strupenim gobam, zakaj nje užitek ima zelo hude posledke. Če bi kdo mušnico použil, žgalo bi ga najprej hudo v grlu, potem bi ga strašno žejalo in še prej, ko bi želodec gobo prebavil, bljeval bi nesrečnež hudo. Ali le malokdaj izbljuje bolnik kosce te strupene gobe. Če se pa to zgodi, pa je že navadno minila največja nesreča. Ali poslušajte, kaj se zgodi, če so kosci mušnice ostali v želodcu! Zastrupljenca vije krč, vzame mu govor, z zobmi škriplje in je tak, kakor bi bil stekel; navadno v kakih 24 urah umrje.

Od kod je dobila mušnica svoje ime, znano je vsakemu. Mušnico namreč režejo na majhne kosčke, polivajo jo z mlekom ter jo postavljajo muham, da pocpajo. Kolikokrat se je že zgodilo, da se je pri tem kak sladkosneden otrok zastrupil! Pil je neposlušnež muham pripravljeno mleko, misleč, da se česa dobrega napije. Stariši naj ne puščajo takih stvari na prostorih, katere otroci lahko dosegajo, a vi otroci, ki ste že nekoliko večji ter tudi pametnejši, pazite na svoje manjše bratce in sestrice!

Toliko bodi o gobi mušnici dovolj! Otroci moji, jaz poznam še neko drugo gobo platničarico, katero ste vi znali že mnogokrat v gozdu neusmiljeno pohodili in pomandrali misleč, da ste uničili malovredno mušnico, in vendar ni bila mušnica. Da bi vedeli vi otroci, kako okusna je ta goba, gotovo bi jo utrgali ter z veseljem ponesli domov materi, da vam jo pripravijo v jed. Ze stara ljudstva n. pr. Rimljani so jo kaj radi jedli. Kakšna pa je ta okusna goba, ki bi jo lahko celo s strupeno mušnico zamenili? Je-li zelo podobna mušnici? Tako vprašate in uganili ste. Na prvi pogled je karželj — to je namreč ime te gobe — mušnici res zelo podobna, a če si jo ogledamo natančneje, opazimo precej, da so listki, iz katerih je sestavljena plodna plast, istotako kocen, ružnate barve, a ne bele, kakor pri mušnici. Sploh je pa vse meso karželjna rumeno, in taka postane tudi voda, v katerej se kuha ta goba. Razločuje se pa karželj tudi v tem od mušnice, da ima na površji lepega rudečega klobuka mnogo večje pike ali bradovice od mušnice. Navadno pa je površje klobukovo brez bradovic, lepo gladko.

Stari Rimljani so imenovali to gobo »Agaricus caesareus«, t. j. cesarska goba. To ime določno priča, da so karželj zaradi njegovega okusa celo cesarji in kralji najraje uživali.

Po krajih na Slovenjem Štajarskem, po katerih se karželj uživa, pravijo tej platničarici: blagev ali tudi oglavka. Toda krajev, po katerih bi si upali uživati blagev ali oglavko, ni mnogo. A to prihaja od tod, ker je malo takih ljudi, kateri bi znali ločiti karželj od mušnice.

Karželj raste po vsej južni Evropi, najraje po hrastovih gozdih. Južno podnebje mu ugaja mnogo bolj od severnega. Mlad karželj je jednako mladi mušici zavrt v neko tenko belo kožo, in ker ima takrat precejšnjo podobnost z jajcem, pravijo prebivalci po nekaterih krajih mladim karželjem tudi jajca.

Sejmovi. Dne 8. julija pri Sv. Juriji na Pesnici, na Hajdinji in v Pišecah. Dne 11. julija v Oplotnici. Dne 12. julija na Planini, v Rogatci in v Šostanji. Dne 13. julija v Ločah. Dne 15. julija v Arveži.

*) To razpravo smo vzeli iz II. zvezka »Zabavne knjižice za slov. mladino«. Urejuje in izdaja jo g. Anton Kosi, učitelj v Središči in jo mi radi priporočimo slov. staršem, naj jo naročijo za svoje otroke, ki še hodijo v ljudsko šolo. Razven te »poučne črtice« ima še v drugem zvezku »pripovedni del« 13 pripovedek, zatem kratkočasnice, uganjke, razne stvari itd. Zvezček se dobi po 15 kr. pri g. izdajatelji v Središči.